

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ ВРАНЦІ.

Редакція й Адміністрація:
Львів, РИНОК Ч. 16. П. ПОВ.
Телефон Редакції 245-46
Телефон Адміністрації 229-41
Телефон Друкарні 229-26
Адреса для телегр.: Діло Львів
Кошто: П. К. О. Львів 304.000.
Банку Чеського Ланга
Прага „Діло“.
Рукописи не повертаємо.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
місячно (з книжкою) 3.00 злот.
чвертьрічно 15.00 „
піврічно 30.00 „
річно 60.00 „
В АМЕРИЦІ 1.50 ДОЛ. У ЧЕ.
ХОСЛОВАЧИНІ 30 КОР. Ч.
У ВСІХ ІН. КРАЯХ 7.50 ЗОЛ. П.
ОДИН ПРИМІРНИК 20 СОТ.

ВСІ ТОЧНІ ПЕРЕДПЛАТНИКИ ДІСТАЮТЬ ЩОМІСЯЦЯ БЕЗПЛАТНО
КНИЖКУ 6-НИ „ДІЛО“ В ОБЕМІ 10-15 АРКУШІВ ДРУКУ.

Будапештський уряд вислав праському свої контрпропозиції.

Минулої ночі (з везілі на понеділок)
випівав з Будапешту до Праги спеці-
альний кур'єр що повів малярські
контрпропозиції на чехословацькі
пропозиції. Зміст ноти оголошать що-
лино тоді, як її доручать.

НАРАДИ МАЛЯРСЬКОГО УРЯДУ.

В суботу в год. 23.55 приїхав до Будапеш-
ту дипломатичний кур'єр, що привіз пропо-
зиції праського уряду. Прем. Імреді та мін. Ка-
ніс обговорили цей проект негайно самі в не-
длю в 10. год. рано ще й з іншими міністрами.
В год. 11.30 відбулося засідання уряду, якого
встановили законіковані в год. 12.45 реген-
тні. Онисав мін. Канія зрелатував малярську
контрпропозицію.

МАЛЯРСЬКИЙ УРЯД НЕ ПРИНЯВ ЧЕХОСЛО-
ВАЦЬКИХ ПРОПОЗИЦІЙ.

В недлю ввечері малярський уряд повідо-

мив чехословацького посла, що не вдоволю-
ється чеськими пропозиціями, дорученими то-
го самого дня. Вони не можуть становити бази
спільних переговорів у справі нового кордону.
Малярський уряд звернувся до великодержав,
щоб вони полагодили цю справу.

ОФІЦІЙНИЙ КОМУНІКАТ МАЛЯРСЬКОГО УРЯДУ.

Після недільної наради малярський уряд
оголосив комунікат, в якому ствердив, що най-
новіші праські пропозиції вже подекуди беруть
під увагу етнічні межі, але все таки Прага хо-
тілаб не віддати Малярщини кількох міст з ма-
лярським населенням — і тому Малярщина не
може прийняти цих пропозицій.

Малярщина зрештешує з історичних
границь, але етнографічних не зрештешує. Ма-
лярський контрпроект домагається кордонів
згідних з національними межами і вимагає як-
найшорішого кінця переговорів.

КРАКІВ == це польське місто!

Львів, 24. жовтня 1938.

Ні в одному місті в Польщі не буває стільки
патріотичних маніфестацій, віч і зборів (також
і галабурд), скільки у Львові. І ні в одному місті
на терені цілої польської держави стільки не го-
вориться про польський характер міста і взагалі
про польщину („польскосць“), скільки у Львові.
Кричати на всі лади і способами, що Львів це
польське місто, що це місто — бастион польщи-
ни, що звідси проміною на чотири сторони сві-
та польська культура та що призначенням Льво-
ва є плекати польську культуру і заціплювати
в краю польську цивілізацію, поза якою ніякої
іншої культури та цивілізації ні Львів ані ціла
Східна Галичина ніколи не бачили — це вже не
трафаретно-традиційна звичка, а просто ритуал;
трудно просто уявити собі промовця зпоміж га-
лицьких поляків на такій польській маніфеста-
ції у Львові, який своєю промовою не будував би
виключно на такій фразеології і своїй місій про-
мовця не обмежив виключно до фізичного зу-
силля викинути з себе означене число слів про
польський характер міста і цивілізаційно-поль-
ський характер краю.

Щоб не було ніяких непорозумінь, мусимо
відразу зазначити, що не пишемо цих слів то-
му, що такий характер польських віч і маніфе-
стацій у Львові нас, українців, гніває, виводить
з рівноваги, та що ми чимі рядками хотілиб
вплинути на зміну цієї системи. Хорони Білі По-
перше, ми вже давно до цієї тротматратії зви-
кли. Трудно вимагати, щоб тої говорених речей
був у Галичині інакший, ніж писаних, а чейже
вся польська галицька преса настроєна виключно
на тротматратський тон з гострим вістрям
проти українців у першу чергу та живів у другу.
Від часу, коли щезла в Галичині польська демо-
кратія, коли сліду не стало по краківській школі
політичних реалістів „станьчичів“, коли навіть
польські „пепески“ у Львові почали боротися
за свій стан посідання таким робом, що перелі-
чували сидіків в антиукраїнському гурра-
патріотизмі (типовим таким „соціалістом“ є п.
Гавзнер). — нема по польській стороні в Гали-
чині буквально ніодного громадянського чинни-
ка, який думав би про потребу — поставити
самоу до української проблеми та оформити
свою програму до неї в якійсь конструктивній
спосіб. Для галицько-польської сторони україн-
ство взагалі не існує як якась проблема, яка
примусує думати якімись конструктивними ка-
тегоріями. Факт існування стільки-то мільонів
українців у Польщі та їхньої політичної бороть-
би, політичних змагань і культурно-господар-
ської праці спонукує польське громадянство ви-
ключно тільки до ступенування протукраїн-
ських гасел. Як єдиний спосіб, як єдину можли-
вість розв'язки проблеми польсько-українських
відносин, краєві польські гурра-патріоти вважа-
ють „скріплення польського стану посідання“;
під цим гаслом іде вся діяльність Секретаріату
Порозуміння і під цим гаслом діється у краю
все те, що діється. Так, немов найкращі навіть
для поляків вислід цього „культурампфу“ пе-
рекреслять і факт існування мільонів українців
у Польщі і бої анбій і динаміку їхнього жи-
воту! Ніхто цим із польських громадян-
ських вол у Галичині не журиться. Коли-ж стає
віч-у-віч діяльності, яка їх не задовольняє і даль-
ше гніває та нервує, вони, замість перевести
ревізію дотеперішнього свого ланткого і фаз-
шивого підходу, — стараються самі себе пот-
шити та своє громадянство пригнати — даль-
шою порцією тротматратських фраз. І так у
колісцє.

Те явище ми знаємо, до нього звикли і
воно нас не гніває. Ми займаємося ним сьогодні
просто як строго актуальною темою для та як-
словаємо низку уваг і рефлексій, як сторони
спостережачі останніх подій в Львові.

Большевики хотять зірвати пакт з Чехо-Словаччиною.

ПОГОЛОСКИ ПРО ВІДВІДИНИ СОВІТСЬКОГО ПОСЛА У ЧЕХОСЛОВАЦЬКОГО МІНІ-
СТРА ЗАКОРДОННИХ СПРАВ.

У недлю розійшлись у Празі поголоски.
до посла ССР Александровський відвідав мін.
Заїкавського та порушив дві справи:

1) Звернув увагу, що праський уряд не по-
казав був розважувати комуністичної партії;

2) Ствердив що ССР тепер не вважає до-
цільним пакт з Чехо-Словаччиною.

З інших кол інформують, що візита Алек-
сандровського мала куртуазний характер та,
що під цю пору не є актуальна формальна ре-
візія відносин між Москвою та Прагою

Западославія чи Стжедославія?

ПОКАЖУТЬ НАЗВИ ДЛЯ СОЮЗНОЇ ДЕРЖАВИ
ЧЕХІВ, СЛОВАКІВ І КАРПАТСЬКИХ
УКРАЇНЦІВ.

Як інформують з праських парламентарних
кол, правничі комісії, яка опрацьовує проект
конституції нової союзної держави, не може
зв'язати на державну назву, яка підкреслює-
ла б федеральний характер держави. Є про-
па, щоб на зразок Югославії назвати чехо-
словацько-український союз „Стжедославією“

(середушою Славією) або „Западославією“ (за-
хідною Славією).

СОЮЗНИЙ ПРЕЗИДЕНТ БУДЕ МАТИ ПРАВО
„ВЕТА“?

Президента союзної держави вибирати-
муть мабуть обі союзні законодавчі палати. Він
матиме право видавати декрет у законодавчій
діяльності в часі між парламентарними сесіями та
право „вета“ проти постанов центрального
парламенту.

Тріумфальний поворот д-ра Туки до Братислави.

В недлю ввечері вернувся до Пічан б.
влада сепаратної людської партії проф. д-р
Тука, що його в 1927. р. засудили на 15 літ
в'язниці, а перед 2-ма роками звільнили і від-

дали під поліційний нагляд у Пільні. Його по-
питав словацький міністр справедливості Дур-
чаківський та багатотисячна юрба.

Німеччина та Франція зобов'язуються не воювати між собою.

У Парижі припускають, що ще цього
жовтня повинніся франко-німецька де-
кларація про постанову обох держав
не воювати між собою; подібну декла-
рацію проголосила Німеччина в Ан-
тверпені після міхтєвської конференції.
Коли зближені до міністерства закор-
донних справ підкреслюють, що така
декларация не булаб успішна з авто-

матичним зірванням франко-совітсько-
го пакту.

ЧИ ФРАНКО-СОВІТСЬКИЙ ПАКТ ЗІРВАНО?

Хоча французька преса заперечила вістку
про зірвання франко-совітського пакту, Перті-
накє дальше підтримує її на сторінках шоден-
ника „Орад“.

Він твердить, що набагом зірвуть також
чесько-совітський пакт взаємної помочі.

Ось тиждень тому йшли у Львові великі польські маніфестації. На маніфестаційних зборах у львівському міському театрі президент м. Львова д-р Островський у своєму красномовному пафосі дагнався аж так далеко, що Львів скаріктеризував, як „речинка польських відників на сході і півдні далеко поза границями держави". Очевидно, що думка „скріплювати польщину в краю" червоною ниткою йшла від початку до кінця промови того діяча, який ніколи не тямить, що в місті, якому він головує, живе також кількадесят тисяч українців і що звичайний примітивний такт каже не чванитися вічно своєю збройною перемогою — писав 20-ти літ від тієї перемоги. Покинутися на кров, яку він проливав в обороні польського характеру Львова — це спеціальність п. Островського, того найдливішого президента міста, який колись бив у Львові був. Ті самі проти-українські (чим разом і протижидівські) вигукі повторював п. Островський, на одних маніфестаційних зборах у Львові й учора, 23. п. м., не солідаризуючись лише (щоб того бракувало!) з метою бити шибі. Про гістерію п. Войцеховського нічого й казати: нею здобув він собі свою „славу" і її мусить триматися, коли хоче зберігти свою „славу". Звідси й його останні пописи у львівських маніфестаціях.

Не можемо тільки вийти з думки, як самі польські патріоти не відчувають незручності того вічного переконування себе, що Львів, це польське місто і що вони готові на найбільші жертви в обороні польщини Львова і краю. Здавалосьби, що для польського державника-патріота це річ самозрозуміла, аксіомна, яка не потребує ніяких переконливих аргументів. Чи чував хто, щоб поляк із Кракова переконував себе і своїх земляків, що Краків це польське місто, та щоб його президент запевнював, що він готов боротися за територіальну неперемінність держави? Признаємось щиро, що не ро-

зуміємо психіки пп. Островських і Войцеховських та даремне стараємось зжитися у почування якого-небудь чужинського патріота (поляка, француза, англієця), який чомусь то вічно кричав би, що він добрий патріот. Мимохідь пригадаємо собі, що з 1917 році одна порода громадян молодішої української держави над Дніпром кожне своє речення зачинала обов'язково від слів: „я українець і страх люблю Україну". Але це були свідомі українці так званого бережнєвого походження і вони мусіли заявляти своє кредо, бо самі ще в нього не дуже вірили, і знали, що інші їм не довіряють. Але чейже національний патріотизм пп. Островських і Войцеховських ніхто з непольків не квестіонує, — квестіонує лише їх політичний розум!

Не ми перші, тільки дехто з варшавських земляків пп. Островського й Войцеховського, пригадували їх тутешній діяльність та їхнім гурра-патріотичним і трондартським виступам, висловив погляд, що вічний депет про польський характер міста Львова і краю походить не з почуття сил тих галицьких польських діячів, тільки слабости та що їх виступи є клясичним показником „комплексу нижчості": вічного страху, що його хотять перемогти і здушити в собі своїм криком.

Нікому не можемо заперечити права кричати, скільки кому до вподоби і скільки сили в легенях. Не лицює теж нам, українцям, казати їм, польським патріотам, як мають поводитися для польського добра. Однак маємо враження, що тією метою вічного напомування себе гурра-патріотизмом, вічних інекцій шовіністичної екзальтації та гістерії — що тією метою вони і самі такі польські справи користі не приносять і не принесуть. Краків не терпить на тому, що ніхто з його мешканців не кричить, що воно — польське місто. Ік.

— о —

Біжучі рахунки,
безготівкові розплати (чеки й перекази),
вклади (звичайні, інкульовані, а віста в золоті),
дрібна ощадність,
зкуповування цінних паперів

ПРОМ-БАНК

Львів, Гродзівських 1. Т. п.
Тел. 292-15 і 200-13.

Інкасо, доміціль, інкасо чеків,
Інкасо рат післяплат,
Оборотний кредит,
Організування промисл підприємств

Громада, що не знає партій.

Манчестер, кінець вересня 1938.

Привіт! Довідаюся, що в чужині
Потерев моря та краї
У місто ірм, фабрик і диму!
Та не забути нам гай,
Ні золотих мис Твоїх, Варіаю!
І ми не протим а рух пралора,
Дом не змале і не агіне
Звезд Твоїх піль хоронит змора!
Манчестерська Громада
Шле привіт Тобі, Варіаю,
І свіжесу любов!

Молоді голоси співають далі під голос скрипки і фортепіану. Домітка, як звичайно, товпа!

Голова Громади просить спокою і подає до відома всіх зміст листа, що наспів від одної з читальень „Просвіти" в Золочівщині: просать підмоги на ремонт будинку.

Справа коротка: на другу неділю влаштують дитячий концерт і ввесь дохід з концерту віддають туди.

(Та не забути нам гай,

Ні золотих мис Твоїх, Варіаю!..)

— Кілько таких підмог післала вже Громада до краю?

— Багато. Багато грошей пішло також до наших родин у краю, але й багато грошей пропало по листах...

Від ранку діти сидять в англійській школі. До хати прибіжать на дзвоні знову ластів до школи. В п'ятій пополузній наука в англійській школі скінчена. Діти вертаються до хати на чай, беруть книжки, зшиток та олівці і співають до другої школи: української.

Велика саля клубу повна дитячого гамору. Ніді дітей не виходять так спокійно, як в Англії, і тому ніді мабуть не є вони такі розпещені

та свавільні, але-ж вікні сидять всі за столиками і читають з читанок. Перед двома тижнями деякі з них не виїли ще відріжнати букв, тепер читають цілі речення. Чуєте їхню вимову і здається вам, що це не українські, а англійські діти. Дехто з дітей мусить здобуватися на героїські зусилля, щоб наломити язык до правильної вимови. Школа наложила на них своє п'ятно. Тільки по інтуїції, з якою вони відгадують зміст слів, що їх вони може і вдома ніколи не чули, пізнаєте, що це такі наші діти з притаєними в підсвідомості звуками предківської мови.

В куті сидить мисля Гроггінс. Мисля Гроггінс — родолюбна англійка; вона хоче конечно вчитися української мови разом з дітьми, але-ж це не приходить їй легко. Діти вивчилися читати з читанки на другу класу, для неї необхідно починати від букваря...

Із школи йдемо всі до церкви на панахиду і вечірній молебні. Церква велика, але-ж враження таке, що заповнила її Громада, а якої нікого тут не бракує. Співає хор.

Церква об'єднує їх і багато з них через церкву і тільки при церкві здобули національну свідомість.

Всі вони з konieczности парохіяни (неофіційні) римо-католицької церкви св. Дитини. Парох тієї церкви — старий приятель українців. Ріко коли мав в нагоді познайомитися з такою симпатичною людиною. Але-ж усі вони дуже дорожать власним обрядом і найбільше свято є для них тоді, коли наш священник прибуває до Манчестеру. Тоді є нагода і похвалити власним обрядом перед англійцями. І так зприминулого року у вересні заходами манчестерської Громади Пресос, Чарнецький відправив у Ліверпуль Службу Богу перед 20.000 народом (під відкритим небом). Співав хор манчестерської Громади. Також і в інших містах відправляють Службу Богу в нашому обряді у церквах, набутих ушерті цікавими англійцями.

Вклади вертаються.

Мисль Ощадності в Галичині виплатили у вересні, через спеціальність вкладників, 21 мільонів золотих, при чім ніхто з К. К. О. не припинив ці не обмисляти вкладати лише уможовнені суми.

Вкладачі ті вже вертаються, бо суспільність переконана, що з хвилювання вкладників К. К. О. нехайби, Досі вернулося понад 11 мільонів золотих.

Тому, що без організації доповнення касових резервів сподіваємося дальшої кредитової праці К. К. О. а господарським інтересам нашого терену довести, що вкладники, які несприятливо підняли у вересні свої депозити з ліквідності К. К. О. — ліквіднішіше невід їх зложили".

2213

Голова Громади показує мені цілу грубу заванку газетних витинків та ілюстрацій, що відносяться до тих Служб Божих. Не було ніякої католицької газети в Англії, яка не помістила довшої статті та низки знімків із Служби Божої, навіваючи при тому до українського народу, його положення і т. д. Але бачу в тій заванці витинків також цілі сторінки, заповнені великими прегарними знімками наших дітей, що вбрані в народні сторі співають коляди, бачу український шлюб і т. п. сцени з релігійного та клявоного життя нашої Громади.

— Всі манчестерські часописи (деякі з них розходяться в мільонах примірників по цілій Великій Британії) знають нас і на Різдва, Великдень та різні наші імпрези і свята присилають до нашого клубу своїх репортерів.

Не є це переборщення. За мого недавнього побуту в Манчестері кількакратно бували в клубі на імпрезах Громади репортери англійських великих щоденників. На другий день рано бував відповідні статті, нотатки й ілюстрації в їхніх газетах. До найстаршої українки в Манчестері, пані Руцької, фоторепортери приїздили завжди додому, бо довідалися, що вона є „справжнім типом українки".

Можна сміливо сказати, що Українська Громада в Манчестері має найбільшу „пресу" поміж усіми нашими еміграційними громадами. Вислід той, що в Манчестері десять разів важче знайти когось, хто не був би поінформований принайменше з газет про Україну, ніж в якомусь іншому місті Західної Європи. Треба тут зазначити, що в Манчестері живе також польська і литовська громада, але ніодній з них не присвячує уваги англійська преса.

Очевидно, Громада завдає це також у великій мірі власній рухливості. У зв'язку із справою Закарпатської України Громада вислала низку меморіалів до Чемберлена та Галіфакса. Манчестерська преса передруковувала текст тих листів разом із десятками підписів українських громадян Манчестеру.

Додаймо, що по професії всі члени Громади є робітниками, нема між ними нікого з вищою або хоч середньою освітою та що в своїй дорослій пропагандній роботі вони керуються тільки власним розумом.

Відвідали ми живих, треба віддати їм мертвих. Крутими шляхами веде нас односторонній автобус на далекий „Мортон Сметер". Під білими пам'ятниками та чорним маржором лежить тут сумна данина смерті від нашої еміграції. Чи знаєте ви, як важко вижити в чужині? Навіть діти тих покійників, що вже і гляділи на смерть своїх батьків належно не освідомлюють собі цього!

Кладемо квіти на зовсім ще свіжі могили останній, і далеко, під муром шукаємо першої.

Повітря вогне і зимне. Шумить вітер у білому деревостані того цвинтаря. Маленька хвилює крок-у-крок за нами і задержується разом з нами перед гробами. Тут лежить сива Соляра, там другий, а там далі ще три могили його дітей. Всіх дітей забрала йому смерть.

Смеркає.

Треба нам письменника, що зміг би з нашими і силою нагнутися над мільонами українських місток, розкинутих по земному шари. Треба нам письменника, що заспівав би великою епопеєю Української Еміграції!

Гей, Краю Рідний, чи чуєш голос сотень тисяч Твоїх синів, що поминали тебе від Твоїх голодних грудей?

Плануть нестримно нам діти
У сірій праці на чужині
І з кожним роком вироста
Нове, двоомне покоління.
То ми ми тужимо, Варіаю
До Твоїх рідних берегів
І ще дождемося хвилю.
Що світ Твій волюний чує сади!

— о —

Великі маніфестаційні збори Української Народної Ради в Ужгороді.

Дня 16. жовтня відбулися в найбільшій ужгородській залі кіна „Драма“ великі демонстраційні збори Української Народної Ради. Збори відкрив д-р Юлій Брашайко і між іншим сказав:

— В цей день мали відбутися маніфестаційні збори обох Народних Рад: української і руської, де мали промовляти міністри і делегати обох Рад. Але п. прем'єр Бродій не погодився на спільний виступ з невідомими причинами (Шкода, бо між населенням панує проти-мадярський настрій і це можна було використати). Вже в останній хвилині заповіли ми селам, щоб не приходили, але всіх не могли ми зупинити. Може й добре, бо ось бачимо, що відбули ви в такий час, яка свідчить про вашу свідомість.

Після цього забрав слово державний секретар **О. Августин Волошин**. На нас великі державні дивляться, сказав він, як на націю. Ми мусимо довести, що ми політично і національно зрілі, щоб перебрати ведення нашої країни в наші руки. Ми не дозволимо торгувати собою. Чотирьох великих держав, як будуть судити, то мусить дивитися і на наш життєвий інтерес. Я певен, що їх присуд підє на нашу користь, але вони не будемо свідомі, адисципліновані, то вони махнуть рукою. Через те проявляємо свою свідомість і тут і в краю. Гуртуємося, посилюємо телеграфічні протести до посольств великих держав! Задокментуємо, скажимо відкрито, що не хочемо з тою державою мати нічого спільного, де ми були рабами, де ми були погноєм мадярів. Не сміють від нас забрати залізничну лінію й урожайних притисяських земель!

Складом нинішнього уряду і ми не задоволені. З нашої сторони була охота співпрацювати, але не бачимо широти. Коли ми підємо до боротьби зорганізованою силою, то в скорому часі ми поставимо умови і вирішимо долю нашого краю.

Міністр Ревай: Українці й українці! Від серця зробили ми перші кроки до розбудови нашої країни. ~~В Празі заграничні журналісти питають мене, чи з державністю Карп. України~~ стане наша земля Північчю до створення великої самостійної Української Держави. Тяжко вірити, щоб північно-східне населення створило державу 50-мільйонної маси, але нема сумніву, що наші успіхи будуть електризуючою силою для цілого українства на цьому світі. Але тепер з цим мусимо обережно поступати, щоб у політичному світі не настали які комплікації, щоб нас не задавили вороги. Ми мусимо довести перед світом, що ми наріди зрілий до самостійного політичного життя. Підкарпатські українці хочуть жити своїм національним життям, ми нікому, ніякій державі не кидаємося в обійми... Звернули мені увагу заграничні журналісти на ту велику радість українців у Галичині і деінде з приводу іменування нашої влади. А я відповів, що вони наші брати по крові і зрозуміли річ, що вони радіють нашими успіхами, так само, як ми раділи їх здобуткам. Український нарід на найбільше висунений на захід землі виборив собі волю і незалежність, що має велике значення для цілого українського народу. Але нашу радість знесокоюють голоси тривоги. Ворожі агітатори каламутять воду. В сусідніх державах роблять пропаганду, щоб зробити заворушення між українським населенням, щоб потім показати світові, що тут відбуваю комуністичні повстання... щоб потім призвати сюди чужих робити порядки... Але наше адисципліноване населення постоїло і не далося спровокувати, ані заманити в їхні сітки... Від серця наша країна вірна. Стара чехословацька республіка перетворилася у федеративну державу чеської, словацької й української республік. Будемо мати тільки спільного голову федеративної держави, загальної політику, військо і гроші. Всі інші функції пруських міністерств перейшли в наші руки. Ми досягли максимум того, що в кожному разі могли досягти. А тепер від нас і від нас у нас залежить, щоб сконцентрувати всі наші сили до творчої праці. Ми мусимо з'єднатися і перетворити всю владу в руки, тим більше, коли маємо майже 70% всього населення, отже, абсолютну більшість. Перед нами ще велике завдання: переведення виборів, скликання сейму, утворення конституції. В нас партія

наша, під проводом Нар. Ради мусимо згуртувати всі фізичні і моральні сили нашого народу.

З руськими ми пішли на компроміс. Але дуже поминаються ті, які думають, що вони грістимуть прім, а ми будемо грати другорядну роль. Проти таких замірів усі українці, як один, мусять виступити.

Після впорядкування границь нас жде велика праця. Наша влада мусить вирішити господарсько-рідничу проблему, щоб к. стотисяч перелюдненого верховинського населення кудись примістити. Мусимо хоч тепер вже перестати земельну реформу і подбати про працю та хліб для цілого населення нашої країни.

Закликаю всіх українців до спільної праці. Зробім „табуля раз“, забудьмо все, що нас розділювало. Ми не сміємо повторювати такі хиби, як 1918. року. За 20 років нашої боротьби ми вже дечого навчилися. Кожна свідомо одилиця хай стоїть на своєму місці, а наша народня єдність нехай буде тою скалою, на якій ми побудуємо краще майбутнє нашого народу!

Впов передлатникам до відомі!

Нашеkonto в ПКО Варшава ч. 143322 закрито. Просимо всі складанки з цим номером закрити і в плати пересилати тільки

Складанками ПКО ч. 504060

або розрахунковими переказами ч. 19

Федір Ревай: Ось у моїх руках летючки, які видали панове з противного табору. Супроти нас наші руські обіцяли толеранцію, а тепер наше населення називають українськими бандитами. (Величезне обурення: ганьба!). Ці панове не мають місця на нашій землі. Ось учора попрощали ми нашого героя в Дубриничах, Андрія Ригана, якого вбила малярська банда... ми хотіли сьогодні запротестувати перед цілим світом проти малярської пропаганди, але ці панове, замість того, щоб з нами разом маніфестувати проти малярії, видають проти нас летючки (оканки: ганьба, розпустити Автономний Союз).

Степан Ключурак: Ми мусимо зреорганізувати, перетворити ціле наше політичне життя. Ми мусимо союпитися довкола Української Народної Ради і спільним, одним українським фронтом піти до боротьби. Я вже пережив од-

ну революцію і багато навчився. Навчився я поперш і пізнав, що тільки той виграє, хто не тратить своїх нервів і свого спокою. Мусимо виконувати всі прикази проводу і не втрачати голови, не втрачати свого здорового розуму. Під проводом Нар. Ради йдемо до боротьби. Витворимо гуртки тої Ради, які освідомлювали нарід і приготувалися до рішального кроку, щоб на нашій українській землі була своя українська влада.

Д-р Росоха: Ставлю внесок ухвалити таке: негайно усунути тих високих урядовців, які шкодять українській справі, усунути русотинських шкільних інспекторів, заборонити всі чеські школи, усунути мовний хаос і державною мовою признати мову українську (гучні оплески); перебрати поліцію і жандармерію у свої руки, перебрати пошту й управу залізничні, пересунути наше військо на Підкарпаття, заставити всі екзекуції.

В. Гренджа-Донський: Провокують нас мадяри, а вже й ті роблять провокації, з якими ми пішли на компроміс... Літаки та авіа влад розкидають летючки проти українців, замість того, щоб іти проти спільного ворога. Проти малярської банди, проти провокаторів всілякої масти українське населення безборонне і не є задоволене. Тому ми вимагаємо, щоб українське населення було озброєне. Ми домагаємося зброї в руки і тоді ми оборонимо своє життя і своє майно. Зброю нам у руки давайте! (Величезні вигукі: Зброю нам у руки, зброю!) Ми святочно проголошуємо, що від сьогодні жовто-синій прапор вважаємо своїм державним прапором. (Гучні оплески і вигукі: Проголошуємо!)

Д-р Юлій Брашайко: Пропоную з нинішніх загальних зборів післати телеграми амбасадорам чотирьох великих держав у Празі з нашою заявою, що ми хочемо жити в федеративній державі чехів, словаків та українців. Ми протестуємо проти всякого порушення наших границь, які загарантували 28 держав, між іншими і ті великі чотири держави, що тепер рішати-муть про нашу долю. Наші господарські і комунікаційні інтереси вимагають цілості нашої країни. Зі всіх сіл Підкарпаття подібні телеграми мусять піти на адресу амбасадорів тих держав, щоб вони бачили, що весь нарід протиньється всякому порушенню границь.

Всі внески маніфестаційні збори прийшли. Наприкінці відспівано український гімн і з тим нарід — вище тисячі душ — розійшлася.

На зборах було видно той запал, той ентузіазм, яким переняте наше населення, окрема наша українська молодь. Ми віримо в свою перемогу, бо народ з нами!

В. Гренджа-Донський.
(За „Новою Свободою“).

Русофіли підважують державність

КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ.

ОТВЕРТИЙ ЛИСТ ДО ПРЕМ'ЄРА А. БРОДІЯ.

Високоповажаний Пане Прем'єре!

У нещодавньому листі до Підкарпатті деякі одиниці іменем Автономного Земледільського Союзу розповсюджували летючки на зразок агентів Мадярщини, в яких населення закликається, щоб вибивало „українських бандитів“.

Ви, Пане Прем'єре, напевно дуже добре знаєте, в якому положенні є наша нова держава й відомо Вам і те, що українці на Підкарпатті, їхній політичний і культурний організм від самого початку загрозливі виявляли й виявляють до руських якнайбільшу толеранцію, на провокацію руських у школах та по селах відповідають достойно, гідно супроти теперішнього положення.

Вам, Пане Прем'єре, відомо й те, що акція малярської дипломатії, спрямована на загарбання української етнографічної території, саме завдяки акції українців, особливо в Німеч-

чині, потерпіла поразку. Вам відомо вже й те, що навіть Будапешт примушений говорити до нашого населення по українськи, якщо хоче, щоб населення його зрозуміло, і от під цю пору, мабуть без вашого відома, провокатори поширюють летючки, щоб викликували проти українського настрою між населенням.

Звертаємо Вашу увагу на цю провокацію і закликаємо Вас, щоб Ви цю небажану акцію, яка спрямована на розбиття нашого народу, негайно заставили і заявою, що Ви з тою акцією „Автономного Земледільського Союзу“ не маєте нічого спільного та її осуджуєте, дали українському народові сатисфакцію. Інакше ми, українці, будемо приневолені в такий самий спосіб відповісти на ці провокації.

Ужгород, дня 17. X. 1938.

Редакція „Нової Свободи“.

Мадярска армія зосереджується на словацькому пограниччі.

В суботу вчором зосереджено здовж словацького кордону по малярському боці чимало військових частин.

Серед воїнів — окрема серед молодших старшин — помітна нетерпеливість, що може довести до інцидентів.

Присилайте передплату.

Розв'язують читальні „Просвіти“ в Сякіччині.

ЗАБОРОНА ЗАСНУВАТИ Т-ВО „ЛУГ“ І ШИРИТИ УКРАЇНСЬКУ ПРЕСУ.

В команецькій окрузі снідського повіту меткіші особи вели від кількох років окупаційно-культурно-освітню і кооперативно-господарську працю. В Команчі основано читальню „Просвіти“ і кооперативу „Самопоміч“, що відкрила три філії в сусідніх селах: Чистогорб, Довжиця та Явірник. Та 6. жовтня ц. р. снідське староство розв'язало читальні „Просвіти“ в Команчі та в Ославичі. В мотивах свого рішення староство подало таке: Члени вели акцію проти зорганізованої „півколонії“ для дітей, поширюючи вісті, що оплата в „півколонії“ сягає 10 зол. Тому батьки перестали посылати своїх дітей до „півколонії“. Подібну б'юкетову акцію проти „півколонії“ вели і члени читальні „Просвіти“ в Довжиці. Далі члени читальні виходили за їх намовою діти приходили в школу, що її організували польські „гарцери“ з літнього табору в Команчі, і дозволяли собі на різні збитки. Один із них Василь Сушко загрозився до польських пастирів: „Геть звідси, тут Україна; Польща умре, а Україна буде жити!“ Також шкільна молодь за намовою членів читальні не хоче відмовляти молитов, що їх наказало відмовляти міністерство освіти, і домагається навчання в українській мові. В цій справі внесено до шкільної влади подання з ініціативи членів читальні. Цією справою

справу В. Сушка зацікавила судова влада. Що-ж торкається розв'язання читальні „Просвіти“ в Ославичі, то староство подало як мотив її закриття оголошення аматорської вистави афішами, на яких був намальований тризуб. Крім того, бійку на забаві в читальні ім. М. Качковського, що відбулася в Ославичі 18. вересня ц. р., староство теж записує на рахунок членів читальні „Просвіти“.

Слід згадати, що молодь Команчі і Довжиці внесла статут т-ва „Луг“, але влада не дозволила на його відкриття в обох тих селах. При кінці згадаємо ще таке: Дня 5. жовтня ц. р. віят збірної громади Команчі поляк Леві переслухував о. Миколу Дідича з Прелу. о. Івана Тетерку з Костанчі та дяків: В. Сефіна з Прелу, Дмитра Костева з Довжиці та Михайла Сушка з Костанчі за те, що вони — мовляв — поширюють неправдо католіцький тижневик „Український Бескид“. Донос до староства зробила поліція, запевняючи, що згадані особи „zawodowo trudnią się kolportażą gazety „Ukraini Beskid“, не маючи до того ніякого права. Цей закид зовсім безосновний, бо українські католіцькі священники та церковна прислуга обов'язані ширити католіцьку пресу в рамках Католицької Акції, що теж згадані оба священники виконують.

Що писало „Діло“ 50 років тому.

Львів, 25 (13) жовтня 1938.

РОЗВІД СЕРБЬСЬКОГО КОРОЛЯ.

З Білгороду насліділа вчора зовсім несподівана вісті, що король Мілан розвівся з жінкою. Отже король поставив на своєм, позинаючи Консисто і синод. Що вийде з цього досі ще трудно сказати: та лиш певна річ, що цей факт не спричиниться до зміцнення внутрішньої ситуації в Сербії. Що було причиною, що король прискорив свій розвід і на який підставі дістав його від митрополита, що сказав на це королеві і як відноситься до цього сербський народ — на всі ті питання годі ще тепер відповісти. Можна лише додати, що Сербія поступала вкрай кроком до катастрофи, якої наслідки на неї можна обчислити. Королева Наталія перебуває все ще в Румунії і має намір закупити значні маєтки в Росії, дею в околицях Варшави.

МИХАЙЛО ПАВЛИК УПОРЯДКУВАВ БІБЛІОТЕКУ КРАШЕВСЬКОГО.

Михайло Павлик, як відомо, у своєму часі підняв був на домагання родини покійного польського письменника Йосифа Крашевського упорядкувати пошесту по ним велику бібліотеку спрощену із Швайцарії до Кракова. Тяжка робота тривала один рік і вислідом її праці є виданий у польській мові каталог, що обіймає 649 сторінок друкарського друку. Син письменника, землевласник у Росії, старався продати бібліотеку гуртом комусь галицькому місту і цинить її на 20.000 зол.

АВТОРКА СЛАВНОЇ КНИЖКИ

„Хатя дядька Тома“ Гарріет Бічер-Стов померла недавно в 76. р. життя.

Айтовський уряд орієнтується на Берлін та Варшаву?

Як стверджує ковенський кореспондент париського „Тану“, литовський уряд проявляє тенденцію до зближення до Берліна й Варшави. На це становище вплинуло пасивне стано-

вище Франції та Англії супроти Чехословаччини. Німеччина — на думку „Тана“ — охоче погодилася би з Литвою.

Кардинал Інніцер вияснює.

Минулої неділі у всіх католицьких церквах Австрії відчитали заяву кард. Інніцера ось якого змісту:

1) Він намагався зблизитись до націонал-соціалістичної партії, щоб довести до доброго співжиття між католиками і партією.

2) У своїх проповідях він не атакував Гітлера.

3) Він все солідаризувався з національними змаганнями Німеччини і навіть наказав правити богослуження з подякою за приєднання Судетів.

З чужої преси.

Після поїздки мін. Бека до Румунії.

„Naagsche Courant“ (1 ara) з 21. X. пише п. н. „Румунія проти побільшення Мадярщини“ ось-що:

Польський міністр закордонних справ Бек вчора вернувся із своєї румунської подорожі до Варшави. Дипломатичні круги у Варшаві тієї думки, що йому не пощастило спонукати Румунію до прийняття польських пропозицій. Пропозиції мали обіймати поділ Карпатської України між Румунією, Польщу і Мадярщиною.

Але польсько-румунські розмови, хоч не довели до порозуміння, то мали той вислід, що румунський уряд запевнив Польщу, що не робитиме нічого, щоб перешкоджувати її політиці.

Румунія бажає залишитися лояльною супроти Чехословаччини, зберегти безпосередні зв'язки з цією країною та рівночасно дбати за те, щоб становище Мадярщини надмірно не змінилось. Крім цього Румунія не хоче допомагати комбінації, яку можна пояснювати як неприязню супроти Німеччини.

Польський пани загрожував би безпеці Румунії: В Бухаресті вказують на те, що колиб мадари укріпились у Карпатській Україні, то вони опанувалиб стратегічні позиції, що загрозувалиб обороні Семигороду й Буковини (що по війні припали Румунії).

Румунія не хоче нічого знати?...

„Der Bunde“ (Швайцарія) з 21. X. пише п. н. „Румунія не погоджується“ ось-що:

„Як ми вже сказали, урядове повідомлення про дискусію польського міністра закордонних справ Бека з румунським королем Карлом справді величезно коротке. Воно в кожному разі у німкій пропорції до розмови, що чейше мало тривати 3 і пів години. Для всезагального відомого оповістили, що вони оба „з повинним довіром і по дружньому висловили свої погляди на міжнародні питання, які під теперішню пору торкаються обох країн“. Це очевидно цілком не каже. Але саме що склупіть у словах, яка помітно старається щось заціпити, можна так пояснити, що вона дуже намагається. Тут уже справдається здогад політично поінформованих кругів Бухаресту, що „король Карло і міністр закордонних справ Коммен не похваляють польських пропозицій дотично Карпатської Укра-

їни до Мадярщини і тимсамим про створення спільної границі між Мадярщиною та Польщею.

Але ця відмова напевно не виникла з прихвату Польщі; взаємини між Румунією і Польщею не тільки поправні, а й приязні і такими вони залишаться також надалі. Є навіть люди, що — як ми наткнулися про це вчора — мріють про створення східно-європейського блоку або нової осі від Балтійського до Егейського Моря: Становище Румунії вирішувало її становище супроти Чехословаччини і супроти Мадярщини. Її єдність з Чехословаччиною не тільки Мала Антанта, а й окремі економічні взаємини. Зрештою Карпатська Україна перейшла в 1919 р. до Чехословаччини не тільки на те, щоб бути за коридор до есентуально відвоюваної міщанської Росії; тоді скоріше насувалася думка про створення зв'язку з Румунією

через цю область. Автім вигляди на коридор між Прагою та більшовицькою Росією, який завжди мусів би йти через румунський край, поправді ніколи не були до вигоди румунам. Як вкінці вони відкинули політику Тітулеску, так також будуть вдоволені, коли вже ніколи не вирине можливість союзу Праги і Москви. Але Румунія надалі охоче залишиться здалека безпосередньо з Чехословаччиною; звідти не тільки ніщо їй не погрожує, а навпаки — одлучення з нею в деяких випадках може входить в рахунок як безпека і зберігання получення з далеким західом. А що в тій царині румунська загранична політика ще остаточно зовсім не устійлена, доказує визначення іди короля Карла до Лондону.

Те, що при обмірковуваннях закордонної політики з чехословацького боку впливало позитивно, було з мадярського боку напевно негативне. Відносини між обома країнами, які були передтим, як відомо, довгий час дуже напружені, в останніх роках швидко упорядковувались, а від угодової пропозиції на конференції в Бледі 22. 8. ц. р. дають ще більші надії, особливо, що Румунія недавно перейшла які ці до основної зміни своєї меншинної політики. Але не слід передоувати, що будапештський уряд ніколи досі не пішов назустріч пропозиції в Бледі так, як до цього змагала і цього сподівалася супротивна сторона. Саме тоді Горті і ті, що на них він поклав відповідальність, були в Німеччині. А відтоді політичний розвиток Мадярщини виявився таким способом і таким напрямком, який поправді ледки чи подобається румунам. Мадярський апетит на чехословацькій території, де певно мадари не живуть і більшості, мусить нагадувати східного ося до уваги й обережності. Бо Румунія зацікавлена, яка має в себе найбільшу мадярську меншину поза границями Мадярщини (разом з меншиною півтора мільйона). Тому, що поділ останнього часу сильно змінив ударну силу Мадярщини до цієї, які зв'язані з заграничною політикою і до яких вона змагає, Румунія буде і мусить ставитися супроти неї (Мадярщини) знову обережніше. Може бути, що в Бухаресті проповість шлях засади: „Перешкоджає початку“. Там не схочуть вести політику, що булаб історична для мадярських домогаль.

БОМБА В „НИМЕЦЬКОМУ ДОМІ“ В ОЛОМУНІ.

В неділю вчором вибухнула в „Німеческому Домі“ в Оломуні піаіклена бомба. Складні катітка поважно ушкоджена.

Японські бомби знищили британську канонерку під Чанша.

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ ВІДКИНУЛА ЯПОНСЬКИЙ УЛЬТИМАТ.

Японські літаки збомбардували в неділю китайську пристань Чанша, що лежить на південь від Ганкаю, над рікою Сінькіан (доплив Янтсе). Одна бомба впала на британську канонерку та знищила її у великій частині; жертв у людях не було.

Британський уряд відмовно відповів на ультимат Японії, яка домагається, що Англія забрала всі свої кораблі з Янтсе під Ганкаю та з Перлової ріки під Кантоном.

Японське морське командування у Шангаю повідомило японську морську владу, що брит. кораблі мусять залишитися на місці, щоб берегти брит. торговельні кораблі.

Японське морське командування у Шангаю повідомило японську морську владу, що брит. кораблі мусять залишитися на місці, щоб берегти брит. торговельні кораблі.

Чанкайшек уступив?

КИТАЙСЬКА ВАЛЮТА ІДЕ ВГОРУ.

Як подають зі Шангаю, після отворення біржі в понеділок китайський долар піднісся на 8 і 3 16 пенса.

Цю зміну спричинили поголоски, що Чанкайшек уступив і небагом дійде до миру між Китаєм і Японією.

ЯПОНСЬКІ ВОЄННІ КОРАБЛІ 40 МИЛЬ ВІД ГАНКОВ.

Японські кораблі, що оперують на ріці Янтсе, зблизилися на 40 морських миль до Ганков.

З польської преси.

Непристойні ради й догани „Політики“ під українською адресою.

В найновішій числі „Політики“ з 25. ц. м. знаходимо аж у двох місцях звороти в сторону українців у зв'язку зі справою Карпатської України. В імпресіях редакційних товстим друком на першій сторінці, підписаних „Редакція“, наголошено такий уступ:

„Доля Підкарпатської Русі також з іншого погляду мусить нас живо цікавити. Ось нинішня ситуація грозить українській державній думці повним заломанням великої лінії, скерованої на відбудову Наддніпрянської України, грозить скеруванням всієї уваги та всіх сил на автономію підкарпатської ділянки, на задах Польщі і Румунії та в дуже ймовірній оперті на польську Росію (?! — Ред.). Чи українці за ту миску сочевиці продадуть великий запоят Петлюри? Ось питання, над яким треба повально приздуматись. У кожному разі виглядає, що заогнісання справи Підкарпатської Русі мусить спричинити психічну мобілізацію Румунії, Угорщини і Польщі, скеровану вже не проти Росії, як досі, але добре проти українців (Чому? І чи дійсно

було так, як каже „Політика“?! — Прим. Ред.). Це „вірман“, dokonane в менті повного упадку московської потуги, напередодні розвалу московської імперії, може мати величезні і фатальні наслідки, перед якими щиро і сильно мусимо перестерегти провідників українського народу в імя застави посвячувати малі речі для великих...“

Подібну адміністрацію маємо і в статті п. Ф. Червінського, відомого українському громадянству з його правдивого назвища. Заявляємо: не можемо полегшувати з „Політикою“ на цю тему, бо недавні наші чисто теоретичні міркування на тему кризи польської промислової думки цензура сконфіскувала. Тому стверджуємо (таксамо, як це ми зробили кілька днів тому під адресою „Веку Нового“), що це зовсім не по джентельменськи лягти когось, знаючи, що нападення не може боронитися. Колиб „Політика“ запершила на своїх сторінках відповідь українців — ми з цього скористалиб.

Обмежимося тільки до завваги, що не лише саме „Політиці“ наслідувати Загробу з його Нідерядами та що нікому не вільно припи-

Подяка.

Висловлюючись п. Д-рові Ізидору Федейковичу — диригенту, казавши йому подяку за успішне лікування моєї дружини та позитивний драматичний успіх у театрі П. Боярської подяка.

Юрій Сінгалевич.

сувати собі право коректорів — чужої національної раси! Воно пахне докшотерією і доводить до цілком протилежних вислідів.

Мадярські „повстанці“ про себе.

Перед військовим судом в Ужгороді зложив цікаві зізнання полонений мадярський диверсант, зокрема д-р Геца Вайнігер і д-р Юлій Сабо. Цей останній, 24-літній журналіст, ствердив, що диверсійною акцією кермує організація „Мадяр Сабатоноток“ („Мадярські вільні союзи“) в тісному контакті з військовою владою. Його звербували до цієї організації та призначили до 1. полку стрільців, 1. мішаної бригади. Коли вислали диверсантів на Карпатську Україну — кожний з них дістав хріс Манліхера й 2 ручні гранати. У своїх зізнаннях д-р Ю. Сабо з огірченням питає акцію мадярських диверсантів, докоряє тим, що їх вислали та апелює до мадярського народу, зокрема до молоді, щоб не дала намовити себе на таке безнадійне діло.

Зі зізнань полонених виходить, що звербували їх будишко для охорони мадярського населення Карпатської України перед большевицькими бандами, що запанували там серед загального хаосу. Щойно по нечасі диверсанти побачили, що їх обдурено та що у Карпатській Україні панує лад.

ВАЖИЕ ДЛЯ ПАНІ Вояки на плаші, костях, суни, і шовки
РОЖА БОТВІН в новодаритім до одягу
купувати у фірмі

Ще не час на демобілізацію!

У КАРПАТСЬКІЙ УКРАЇНІ ОБОВ'ЯЗУЄ ЮЛІАНСЬКИЙ КАЛЕНДАР.

Минулої суботи відбулося 3. з черги засідання уряду Закарпатської України, на якому мін. Бачинський реферував справу границі з Мадяриною.

Уряд ухвалив текст відозви до воєнків, у якій визнає воєнків, щоб твердо боронили кордонів Закарпатської України та звертає увагу, що ще не час на демобілізацію, бо не минула ще загроза для Закарпаття. Дальше уряд ухвалив вдержати у Карпатській Україні календар старого стилю.

АНТІН РУДНИЦЬКИЙ.

Американські музичні імпресії.

ТОСКАНІНІ ТА ЙОГО СУПЕРНИКИ.

Я ніколи перед тим не чув і не бачив Тосканіні і признаюсь, що на його концерт ішли ми обою з дружиною в якомусь піднесенні духа й дивно скандюванні. Потрібно контролювати заповнення публіки вся у „величких“ вечірніх туалетах якийсь святочний настрій в оркестрі, яка вже гадать „настроєна“ і приготувалася, навіть програма концерту, друковані на цілком вишуканому папері — мабуть тому, щоб їх можна салати на пам'ятку — вони тривкі, не друкують — все те авторство своєрідний настрій, атмосфера, йому концертам Тосканіні в Америці.

Йому тепер уже понад 70 літ. Диригує здебільше спокійно, стримано, мало ажваляючи ніякої руки, дуже чітко маркуючи такт правою. Додаючи замість тільки для „таємничих“ знаків з лівих очима чи малим пальцем: оркестра розуміє їх і „ловить“ умить. Відомо, що Тосканіні диригує все з пам'яті; це дає йому можливість постійної контролю оркестру очима, постійного контакту й порозуміння.

При хіді концерту, може на 2—3 хвилини перед останнім акордом, мов зпід землі, беззвучно, мов духи, виростає адомж цілої естради, без утворення слуги, утворивши собою глибокий живий мур поміж сценою і естрадою, туди. Це, як довідуючись, для особистого забезпечення маестра перед випадком захоплення публіки: куди б вона чи якоїсь іншої частини

гардероби Тосканіні є для кожного незвичайно вартісним спомином — а маестро, очевидно, не любить розставатися підчас концерту зі своїм фракком та рештою своєї гардероби...!

Дивним-дивом цей концерт, коли вперше чути Тосканіні, не робить на мене сподіваного враження. Все тут чудове, подиву гідне — але чомусь-то я переконався, що все це таксамо прегарно і подиву гідно виконалиб десять інших відомих мені знаменитих диригентів! В чому-ж це річ? Де-ж причина успіху — і де прихований „справжній“ Тосканіні?!

Розв'язка приходить сама від себе на його — добродійний — концерт з ньюйоркською філармонією, з тою оркестрою, з якою він 10 літ працював, яку він знає наскрізь і яка його знає наскрізь. Тут показався вся його велич, все те, що рідко його від усіх інших; тут, на місці своїх десятилітніх тріумфів, у Карнегі Хол, можна було пізнати значіння Артура Тосканіні: як цілком впливкового, єдиного в своєму роді найбільшого сьогодинішнього диригента.

Ньюйоркська філармонія виборола собі завдяки такому провідникові гегемонію поміж іншими американськими оркестрами. Навіть філадельфійська оркестра із Стоквоським на чолі, не могла її дорівняти. Та від коли Тосканіні усеуся — через інтриги, які його теж не оминули! — і на його місце прийшов Джон Баріролі, ньюйоркська філармонія є вже тільки одною із кількох найкращих.

Знаючи про усе це, бостонською оркестрою із Кузівським на чолі, шікарською з Фрезером Стоком, каліфорнійською оркестрою Артура Родзіньського, дитройтською, де після смерті Габрієліні провів рік року перебував Франко Гіоне, підбурює філармонія під

проводом Фріца Райнера та врешті філадельфійська філармонія, донедавна під Стоквоським, тепер під молодим мадярським диригентом Енгеном Орманді. Із усіх них, на мою думку, на найвищому щаблі стоїть філадельфійська оркестра як також і її диригент, Орманді, що зробив на мене найбільше враження.

У програмах концертів бачимо все, від — кажучи „кругом“ — Баха аж до найновішої продукції. Якщо можна говорити про якусь окремішню роллю якогось композитора у програмах американських симфонічних концертів, то хіба тільки про роллю Сібеліуса. Цей сучасний фінівський композитор користується в Америці в цьому сезоні популярністю, яка мені є цілком незрозуміла беручи під увагу стиль його творчості. Складна, непереконалива для пересічного слухача мелодика, складність форм, довгота і епічність творів — все це виказувало радіше на те, що його симфонії в Америці таксамо рідко виконуватимуть, як в Європі. Але Америка така різна від Європи, що і в цьому пункті теж інакше!

А може в тут іде „зовнішні“ причини? Нпр. те, що Фінляндія, як кажуть, найточніше з усіх країн, віддала Сполученим Державам воєнні довги?!

Мабуть не слідлося філософам, які причини можуть у 1938 р. бути вирішними для успіхів музичних творів в Америці...

(Далі буде).

В останньому фільмі від нас з'явився величезний ансамбль музичних інструментів. Має бути: не „три рідні інструменти“, а „три рідні інструменти“. В останньому уривку фільму музичний ансамбль із „мелодіями“ — „мелодіями“!

Повідомлення.

Одним повідомленням П. Т. Громади, а зокрема наших дотеперішніх П. Т. відборців, що для об'єднання людей і знання, зокрема для в українській радіотехнічній промисловості, ми заснували фірму:

СЕЛЕКТОН

радіотехнічна спілка з о. п.

Львів, вул. Сикстуська ч. 43, телефон 254-22.

Фірма продукує першорядні радіоприймачі, асортуючи окремому увагу на високу селекцію приймачів та їхньої живильної приладної частини.

Посилю продукції типу:

сигнали: А 204 — 4-ламповий супер, А 206 — 6-ламповий супер.

Батеріалі: В 204 — 4-ламповий супер, В 206 — 6-ламповий супер.

Ціни і умови продажі притуляти.

Фірма поставила собі як завдання: 1. дати найбільшій кількості наших працівників право і можливість; 2. поширити добрі й чесні радіотехнічні знання серед найширших верств нашого громадянства.

Українець шефом відділу здоров'я Карпатської України.

Державний секретар о. А. Волошин дав безтермінову відпустку референтові відділу здоров'я Закарпаття д-рові Пінті, а на його місце призначив референтом д-ра Михайла Мандзюка.

Новоіменований референт д-р М. Мандзюк народився 29. X. 1903 у Вел. Бичкові. По гімназійних студіях у Берегові та високошкільних студіях у лісовому відділі прасової техніки та

медичному факультеті брatisлавського університету його промовано на доктора медичних наук у р. 1933. Дотепер д-р М. Мандзюк працював як асистент у клініках неврологічній та внутрішній медичній у Брatisлаві.

Беручи участь в українському житті, д-р Мандзюк дав себе пізнати як вірний громадянин та безкомпромісний українець.

Українські демонстрації у Великому Бичкові й у Ясіні.

У неділю відбулись у Великому Бичкові й у Ясіні величезні українські демонстрації в обороні Закарпатської держави. На будинках та

над походом мали жовто-блакитні прапори, війська були йлюміновані. У поході в Бичкові взяло участь 5.000 осіб, у Ясіні — 6.000.

Румунія не відтримає мадярських домагань, стверджує югославянська преса.

Югославянський офіціоз „Політика“ стверджує у двох статтях, що — як подіють з Бухаресту — на пропозицію мін. Бека підтримати мадярсько-польську акцію у справі спільного кордону, румунський уряд став на такому становищі:

Румунія підписала договори і мусить їх дотримати, зокрема супроти Чехо-Словаччини. Румунська держава до-

казала, що вона хоче жити зі всіми сусідами у згоді. Румунія мусить рахуватися з фактами, що полягають на принципі національного самовизначення, тим більше, що цей факт відповідає принципам політики Гітлера й Муссоліні. Румунія не заангажується в ніяку акцію з романтичною за красою.

Ньюйорський „Таймс“ про Совітську Україну.

Ньюйорський „Таймс“ помістив у недільному виданні статтю Еміля Ленгеля, родом з Мадярщини, який пише, будемо Совітську Україну хоче захопити Гітлер.

Ленгель підкреслює, що Совітська Україна з простором 444.000 квадратних миль, має

32 мільйони населення та агадує про великі багатства України, а саме залізо, вугілля, й інші та про велику продукцію пшениці й цукру на чорноземі України.

До статті додана мапа, де є зазначена Україна.

Прем. Славой-Складковський про недалекі вибори.

В неділю 23. п. м. прем. Славой-Складковський виголосив у Каліші аполодичну свою першу промову як кандидат на посаду з цієї округи. В год. 3-й поволюдні повторив свою промову на вічу в містечку Турка в познанському воевідстві.

У своїй промові прем'єр торкнувся лише одної, але засадничої проблеми: голосувати чи не голосувати підчас виборів до сейму. На початку прем'єр пригадав, що президент Польщі розвивав сейм і сенат два роки перед закінченням їх каденції, бо не було надії, що вони займуться змінною виборчої ординації. У цьому депрети президент Польщі виразно вказав законотворчій палаті головне їх завдання: змінити виборчу ординацію. Для кожної людини, що не ставиться заздальгид з упередженням до справи, є очевидним, що зміна виборчої ординації є великим кроком наперед у справі допущення широким мас населення до політичного життя. Тому теперішні вибори мають велике значення для майбутнього Польщі. Однак в Польщі є спеціальні вигідні люди, які не хочуть голосувати до сейму, що має змінити виборчу ординацію. Не хочуть голосувати саме тому, що виборча ординація є зла. Такі політики подібні до подорожників, які затрималися на дорозі на верх гори тому, що її узбіччя стрімкі й невинні. Однак не зважаючи на перешкоди і невинності, мусимо асугувати на цей шлях та мусимо зійтися разом на стрімкій вершці, що йде на імі: національна єдність. Велі перешкоди мусимо побороти для цієї єдності. Нема ніяк часу на сварки і партійні бойкоти. Нині провідники політичних партій замагаються бойко-

тувати вибори. Найрешучіше виступають провідники „Строїніцтва Народового“. Це не є ніякою несподіванкою. Вони бойкотували цілу працю великого марш. П. Писудського для держави і бойкотують до нині все, що в Польщі не відповідає їхнім цілям. У серпні 1920 р., провідники ендеків пакували свої куфрі і втікали на захід з Варшави. Разом з ендеками стають до бойкоту провідники селян і робітників. Однак — заявив прем'єр — вірю глибоко, що робітники і селяни не підуть шляхом, що його вказали провідники ендеків. Вірю глибоко, що провідники політичних партій не мають ніякого морального права відтягати громадян від голосування. Вірю у здоровий державний інстинкт польського народу і тому вірю в неадачу бойкоту, що його ведуть штаби трьох партій: ендеків, соціалістів і людовців.

Вкінці прем'єр пригадав польським виборцям, що поляки живуть на перехресті шляхів Європи, де є лише можливість або: неадача або прогрес. Поляки мали вже доволі програма у минулому році, тепер хочуть переможної і могутньої Польщі. Хочемо бути сильні. Бойкот установа власної держави є зброєю слабких і розчарованих. Тому — закінчив прем'єр — ми повинні виконати наш обов'язок в імі національної єдності і під гаслом змінити виборчу ординацію.

Ми подали широкий зміст промови прем'єра Складковського, бо вона характеристична для нинішніх польських відносин та зясовує спосіб, в який офіційні чинники підходять до противиборчої акції всієї опозиції.

ПРЕЗИДЕНТ МЕКСИКА ПРОТИ ПОЛІТИКИ АМЕРИКИ.

Президент Мексика Лазаро Карденас, у своїй промові сказав, що політика Злучених Держав у справі відшкодувань веде до війни. Американський уряд зажадав негайного відшкодування за нафтові терени в Мексикі, що їх бузи купили й експлуатували американські громадяни, коли тимчасом уряд Мексика об'єднав за них заплатити в майбутньому.

Карденас заявив за обороною економічної свободи „слабких народів“ і утворення воєнної флотії для цієї мети.

Він осудив дилематично як охорону для капіталістів, що йдуть у чужі краї для низької „слабких народів“. Далі атакував він збирання багатств у руках одних, монополії (трести) і приватну власність засобів продукції.

Великі держави піддержують своїх капіталістів, що таку систему переносить до чужих країв, а вважачи їх своїми громадянами загрожують війною. Охорона таких інтересів походить ще з тих часів, як люди жили дикими племенами.

О. Левицька і С-ка
Львів, Кордацького ч. 31.

КНІВ МОВЧИТЬ!

Як нас повідомляють різні радіо-аматори, київська радіостанція не відзивається зовсім від питиці 21. п. м. Не зважаючи на всі заходи, передачі із Києва не вдалося зловити навіть на найкращих приймачах, ні вдень, ні вночі. Мовчанка Києва у зв'язку з недавніми вістиками про заворушення на Україні та масові арештування в Києві та інших українських містах діячів і багатомовців.

ПРЕМ'ЄР ТІСО І БРОДІЙ ВИЙШАЛИ ДО ПРАГИ.

Кошицьке радіо поає, що сьогодні рано мадярський посол вручив міністрові закордонних справ Хвалковському ноту з мадярським проектом. У зв'язку з цим мін. Хвалковський від'їхав до Праги обох прем'єрів Тісо і Броді, які те вийшли до Праги, спільно нарадяться над мадярськоюнотою.

ЩЕ ОДНА ЖЕРТВА МАДЯРСЬКИХ ДИВЕРСАНТІВ.

9. п. м. згинув у битві з мадярськими диверсантами 29-літній податковий урядовець зі Севлюша Михайло Цанько. Похоронили його 11. п. м. у Грaннихах.

ГІТЛЕР ВИГОЛОСИТЬ НОВУ ПРОМОВУ.

В німецьких політичних колах очікують й зацікавлені нові промови Гітлера. Ця промова виголосить він мабуть у Мюнхені 9. п. стопода п. р. у 15. роковини незлітного диктаторського перевороту 1923 р.

Кандид, що тепер перебуває в Берхтесгаузені, опрацює план німецької колоніальної політики та задумує мабуть у Мюнхені виступити зі скоротечним вимогом мороту Німеччині колоній.

КУДИ ПОДІВСЯ ЧАНКАПШЕН?

До Гонконгу наспіла вістка, що Чанкапшенка нема у Ганько. Невідомо, де він тепер перебуває.

При зміні адреси просимо подавати й стару адресу.

Довкола мадярських ревіндикацій.

Колиб поставити якомусь відповідальному політику якоїнебудь середньо-європейської держави саме те питання, що є тепер на устах мільйонів європейських громадян: як стоїть справа мадярських ревіндикаційних претензій у відношенні до Карпатської України та Словаччини, то він мав би стільки відповідей, скільки є ріжних непронісаних чуток у пресі та на хвилях радіо. Тому й ми не беремося тепер відповідати на це питання і тільки реферуємо те, що про нього пишуть або говорять інші, передовсім мадярська польська преса.

МІСІЯ МІН. БЕКА В БУКАРЕШТІ.

Польська преса одним ходом подала до державного відома, що мета подорожі міністра закордонних справ Польщі П. Бека до Румунії мала на увазі приєднати румунського короля Карла до плану спільного польсько-мадярського кордону. Який успіх привів мін. Бека до Варшави? Якої відповіді нема й досі. „Газета Польська“ настроєна оптимістично, львівський „Дзвіник Польський“ теж, але наприклад французька агенція „Авас“ довідалася 19. п. м. в Букарешті, що польські пропозиції щодо Карпатської Русі виявилися для румунського короля та румунського міністра Комінеца непереконливими. Що каже „Авас“ приносить вістку, що „з привади переговорів у Галаці видали ляконічний офіційний комюнікат про те, що членам переговорів не вдалося прийти до порозуміння“. Де правда?

МЕТА ВІЗИТИ ГР. ЛУБЕНСЬКОГО.

Одночасно з поїздкою міністра Бека до Букарешту відбулася в Будапешті нарада між представником польського міністерства закордонних справ гр. Лубенським та мадярським урядом. З „Голаса Варшавського“ (24. п. м.) виходить, що гр. Лубенський дораджував мадярам, щоб вони в офіційній заяві висказалися перед міжнародним світом, що за ціну анексії Закарпатської України зриваються раз на все якогось ревізійного супроти Румунії та Югославії. Ще не відома — пише „Гонец Варшавський“ — як на цю тему орієнтовані Мадяри щодо зареагувати Румунія та Югославія. Однак мовчанка на цю тему югославської та румунської преси дивно насторожує. Надумуються чи не вірять?

ТОРГИ ЗА СЛОВАЧИНУ ТА КАРПАТСЬКУ УКРАЇНУ.

Коли але про Словаччину, то словацький міністр Сідер, що саме вернувся з наради у Варшаві, по вістках варшавської преси має охоту відповісти у Загабу. Він мав заявити, що словацький уряд радо віддасть Мадярищині Карпатську Україну і з охотою погодиться на спільний мадярсько-польський кордон, оскільки Мадярищина зреклася своїх ревізійних претензій до Словаччини. На це заявив Прага, що вона погодиться на ревізію словацького кордону в користь Мадярищини, якщо малаб бути відмовитися від ревізійних претензій до Карпатської України. Члени одної і той же федеративної держави мають ріжний торговельний прогляд. Покупець має в чому вибирати.

ПРЕМ'ЄР БРОДІЯ У БУДАПЕШТІ

Давши поголоску реєструє берлінський „Вестфеллер Бесобхтер“. Телеграфують до нього, очевидно з мадярських джерел, що конференція прем'єра Карпатської України Бродія з мадярським урядом довела до порозуміння в тому дусі, що мадярська етнографічна територія малаб перейти до Мадярищини а решта Закарпаття малаб бути незалежною державою, яку в майбутньому в Мадярищині. Ця вістка та інша, але одночасно така підоаріла своїм змістом, що треба вичекати на її офіційне оприлюднення. Сумніваємося, щоб прем'єр Бродія міг дістати згоду свого кабінету та згоду Рад Національних Рад Карпатської України на незалежну державу, але в митній унії з Мадярищиною.

ПОЛІТИКИ ГОВОРЯТЬ — ЦЕНТР МОВЧИТЬ.

Польська преса і телеграфічні агенції хотіли б виставити якусь офіційну оцінку Німеччини в відношенні до офіційної преси, але це не легше, ніж виставити оцінку референдуму. Зате на телеграфічних Німеччини зацікавлення до мадярських ревіндикаційних вимог незвичайно велике. „Голос Варшавський“ з 24. п. м. реферує для своїх читачів: один з Франкфурту, другий з

відгуки дня.

Без середини.

Ми народ величезної роатяжності. Колиб винайшов хто термометер для настрою, то мусів би осібно для українців додати кілька ступнів на горі і кілька на долині. Зате середину міг би зовсім викинути. Одним словом ми є континентальна нація, так як є континентальний клімат. Або величезна спека, або величезне зимно, або гімалайсько-шпильний підйом, або морсько-глибинний упадок духа.

Пригадую собі справу приватного українського університету і розмови на цю тему.

— Пане мій! — казав мені один. — Це колисьальна річ. Мало того, це річ засадничого характеру. Нема сили, щоб могла здрушити наш гін...

— Собаці на чоботи та ціла історія! — говорив другий. — Фунта клаків не варта. Тільки великий лшук вийде. Ми, пане-той, не маємо відповідного гарту на це.

Отже, як бачимо, термометер настрою вказував величезні відхилення.

За кілька днів стріву я оптиміста і з місця почав трохи гасити його оптимізм.

— Мені здається, що справа не стоїть аж так добре, як ви кажете!

— Може казав, але не кажу! — відповів похнюплено оптиміст. — Я справу передумав документно, зрештою зайшав ще крім цього деякі випадки... Пане мій, з тої муки не буде не то хліба, але й малого підпалка! Ми загалом незлібні до ніякої організації і нехай то ясний грім побе!

А песиміст, коли стрівуся зі мною, то лише його аж сяло:

— Чули ви? Знаменита річ. Про університет було в англійськй „Таймсі“ і у французькій

„Тані“. Світ заговорив... Ви розумієте, що це за колисьальний успіх?

— Алеж ви кілька днів тому...

— Знаю. Я, бачите, тоді був під вражінням чуток, що два студенти аломали бойкот.

— А ви ці вістки в чужій пресі читали?

— Ні, не мені розказував один з бюрових товаришів, що чув від одного редактора, який бачив на свої очі чоловіка, що здається сам читав про це. Тепер справа зовсім змінється. Ми виходимо на світову, так би мовити, арену...

Злибався я з тими знайомими щораз і все то один то другий підбадьорював мене, або впаляв у зпекаї. Залежно від того, котрий з них де перебував: чи в підмарних районах оптимізму, чи в глибинних песимізму.

Аж одного дня оба вони зріпнялися а... песимізму.

— Пропало все! — казав один. — Шкода було заходу...

— Відному все вітер в очі — зітхав другий. — Здається треба собі сказати: Не тратьте куме сили...

Той настрої держався їх цілі роки і тут саме лежить небезпека. Підйом не був би страшний, колиб удержувався довго, а упадок духа не був би тривожний, колиб скоро минав. Тимчасом: чим вищий настрої тим він коротший, а чим глибший упадок, тим він довше триває.

А все це, думаю, моглоб нарешті скінчитися. Наш вік дав стільки геніальних винаходів, що напевно є вже десь за границєю термометра настрою. Можна булоб замовити його для нас (очевидно з доданими ступнями вгорі і вдоліні!) і контролювати себе.

Бо, далєбі, покищо страшенно скачемо, а чого доброго — злетимо на довший час на найнижчий ступінь.

А так — моглоб відповідною вправою діяти до того, що спинялись би посередні.

Галактіон Чіпка.

НОВИНКИ.

— ПРОСИМО КУПУВАТИ ТІЛЬКИ У ФІРМАХ, ЯКІ ОГолошуються в нашому часописі та ПРОСИМО ПОКЛИКУВАТИСЯ НА ОГОЛОШЕННЯ.

— ПЛАТІТЬ ТОЧНО ПЕРЕДПЛАТУ! ПРИСИЛАЙТЕ ЗАЛЕГЛОСТІ! Ш. Передплатників просимо вирівняти залежності, бо стримаємо виснагу часопису! Присилайте точно щомісячну передплату, бо інакше не дістанете книжки зі щомісячної Бібліотеки „Діла“! Наш часопис найдешевший, бо крім 10-ти сторінок найкращої щоденної газети та 16-ти сторінок під недаю, — даємо точним передплатникам щомісяця даром одну прагарну і вартісну книжку величини від 10—15 аркушів друку. Точний передплатник „Діла“ складає за рік Бібліотеку „Діла“ з 12 томів.

— ПОДАЄМО ДО ЗАГАЛЬНОГО ВІДОМА, що деякі оповістки про загальні збори, концерти, відчити, товариські сходили, посмертні згадки та вістин особистого характеру містимемо тільки за оплатою. — Адміністратія „Діла“.

— Людина без записника — генерал без мапи. Кожний інтелігент XX-віку мусить вести свої щоденні діла „з олівцем у руці“, цього вимагає від нього темп наших днів, постійна зміняність вартостей гроша, праці, товару, тощо. Єдиним практичним помічником, відручним провідником у всіх тих запутаних справах буде для Вас календар-альманах „Криниці“ на рік 1939, із багатим, прецікавим змістом, великою інформативною частіною, яка стане все в пригоді у Вашій праці. Найважливішою новиною в „Криниці“ є ОКРЕМІЙ ЗАПИСНИК ТИЖНЕВІЙ КАЛЕНДАР-ТЕРМІНАР, такий важний і конешний при щоденних записках ділової людини. Приступна ціна „Криниці“ зм. 1.50 дає кожному змогу засобитися найкращою альманахово-інформативною настільною книгою цього року. Не гайте зі замовленнями, бо скоро наклад може вичерпатися. Замовляйте у Видавничій „Діла“, Львів, Ринок 10 або у всіх книгарнях чи пролацях часописів.

— Нове для жінок. Жінки, читайте цікавий роман Е. Кротевича „Зілляне чин жінки“, Чудний стиль, глибокі думки, цікаві питання, актуальні проблеми. 384 сторінок Ціна 4.00 зм. Замовляти в Б-ні „Українська Книгоспілка“, Львів, Крашевського 23. Ждайте у книгарнях! 2227 —3

— Українські авіалінії із акордованих радіо-станцій сауляйте тільки на радіоприймачах ф-ми „Е-комі“, Львів, вул. Сикстуська 4. 29, тел. 204-30.

Сумління у виконанні обов'язків загальної свідомості, а також у поведінці, відносинах з товаришами праці і всіх, що його стосує. Він знає ширшому загалові, був завжди малянином, що живо цікавився всіх своїх ським життям і не жалував часу на загальні цілі. Був членом мала і не

